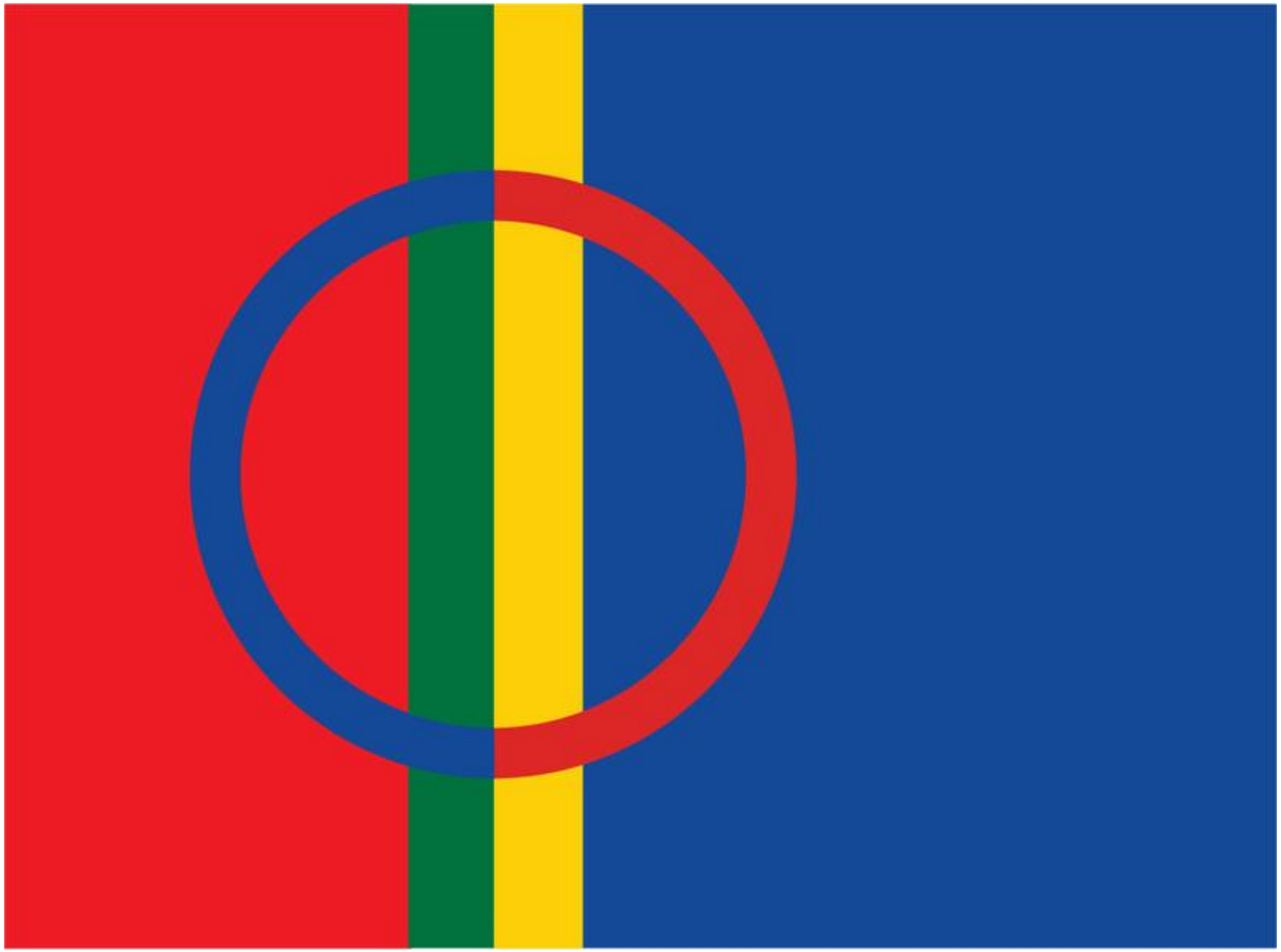

Saamelaiskäräjälain uudistus

MmV, 1.3.2024

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

VUOIGATVUOĐAMINISTERIIJA
RIEHTIMINISTERIÖ
VUÕIGGÂDVUÕTTMINISTERIA

- Esitys toteuttaa hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan hallituksen esitys saamelaiskäräjälaista annetaan vuoden 2023 loppuun mennessä kansliapäällikkö Pekka Timosen toimikunnan työn pohjalta yhteistoiminnassa Saamelaiskäräjien kanssa.
- Myös PeV on edellyttänyt, että esitys annetaan eduskunnalle välittömästi vaalikauden alussa.
- Esityksen perusratkaisut ovat ennallaan.
- **Yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoitetta on kevennetty.**
- Saamelaiskäräjien kokous hyväksyi viime hallituskaudella annetun HE:n. Muokatusta HE:sta on neuvoteltu SaKä:n kanssa, yhteisymmärrys saavutettu.
- SaKä edustaa lain mukaan saamelaisia. Saamelaiskäräjälailla toteutetaan saamelaisten perustuslakiin pohjaavaa kieltä ja kulttuuria koskevaa itsehallintoa.

-> esityksellä tulee olla saamelaiskäräjien hyväksyntä.

- Esityksen tavoitteena on turvata
  - saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutuminen
  - ja parantaa saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevan itsehallinnon ja saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä.

- Nykyinen laki on monin paikoin vanhentunut ja toimimaton, minkä vuoksi se tulee uudistaa.

- Kiireellisintä korjata nykytilanne lain 3 §:n osalta,
  - koska YK:n ihmisoikeuskomitea on todennut Suomen loukkaavan KP-sopimuksen velvoitteita
  - ja YK:n rotusyrjintäsopimusta valvova komitea (CERD) on todennut Suomen loukanneen CERD-sopimusta.

Keskeiset ehdotukset

- Saamelaiskäräjälain 3 §:n vaaliluetteloon merkitsemisen edellytysten uudistaminen ja vaaliluettelon kokoaminen uudelleen.
- Uuden itsenäisen ja riippumattoman muutoksenhakulautakunnan perustaminen vaaliluetteloa koskevia asioita varten.
- Vaalien kehittäminen
- Viranomaisten neuvotteluvelvoitteen vahvistaminen ja uusi säännös saamelaisten oikeuksien huomioimisesta viranomaisten toiminnassa.
- Muita saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä parantavia ehdotuksia.

Muutokset verrattuna viime hallituskaudella annettuun esitykseen:

(Yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoitetta koskevaan 9 §:ään ei ole tehty muutoksia.)

9 a § ***Saamelaisten oikeuksien huomioon ottaminen viranomaisten ja muiden julkisia hallintotehtäviä hoitavien toiminnassa***

Viranomaisten ja muiden julkisia hallintotehtäviä hoitavien tulee 9 §:ssä tarkoitettuja toimenpiteitä suunnitellessaan ja toteuttaessaan käytettävissä olevin keinoin:

1) edistää saamen kielten ylläpitämistä ja kehittämistä sekä saamelaisten oikeutta ja edellytyksiä ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan mukaan lukien perinteisiä elinkeinojaan; ja

2) vähentää toimenpiteistään aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia saamen kielille sekä saamelaisten oikeudelle ja edellytyksille ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan mukaan lukien perinteisiä elinkeinojaan.

9 a § muutokset, momentit 2-3 (ns. saamelaiskulttuurin heikentämiskiellot ja vaikutustenarviointi) **poistettu**:

Viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat eivät saa toimenpiteellään aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa saamelaisten oikeudelle ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan, ellei toimenpiteelle ole perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia painavan yhteiskunnallisen tarpeen toteuttamisessa. Viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat eivät saa aiheuttaa huomattavaa haittaa alkuperäiskansa saamelaisten oikeudelle ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan mukaan lukien perinteisiä elinkeinojaan.

Toimenpiteiden mahdollisten haittavaikutusten tunnistamiseksi viranomaisten ja muiden julkisia hallintotehtäviä hoitavien on arvioitava toimenpiteen vaikutuksia saamelaisten oikeudelle ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan mukaan lukien perinteisiä elinkeinojaan. Arvioinnissa on otettava huomioon eri viranomaisten toiminnan ja eri aikoina tehtyjen toimenpiteiden yhteisvaikutukset.

9 b § Menettely yhteistoiminnassa ja neuvotteluissa, **lisäykset**

Viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat ilmoittavat saamelaiskäräjille mahdollisimman pian aloittaessaan työskentelyn 9 §:ssä tarkoitetuissa asioissa. Jos kyse on jatkuvaluonteisesta toiminnasta, ilmoitus on tehtävä hyvissä ajoin ennen neuvotteluiden järjestämistä. **Viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat ilmoittavat saamelaiskäräjille, mihin määräpäivään mennessä saamelaiskäräjien tulee ilmoittaa halukkuudesta neuvotella asiasta. Määräajan tulee olla kohtuullinen ja siinä voidaan huomioida asian kiireellisyys.**

Tilaisuuden käyttämättä jättäminen ei estä viranomaista tai julkista hallintotehtävää hoitavaa jatkamasta asian käsittelyä.

Saamelaiskäräjillä on oikeus saada kirjallinen selvitys asiasta mukaan lukien 9 a §:ssä tarkoitetuista seikoista ja niihin liittyvistä suunnitelmista ennen neuvotteluja. Saamelaiskäräjille tulee varata kohtuullinen aika valmistautua neuvotteluihin. Yhteistoiminta tulee käynnistää ja neuvottelut käydä vilpittömin mielin ja oikea-aikaisesti niin, että asian lopputulokseen on mahdollisuus vaikuttaa ennen asian ratkaisemista.

Käydyistä neuvotteluista on laadittava pöytäkirja. Pöytäkirjaan kirjataan osapuolten näkemykset asiasta sekä neuvottelujen lopputulos.

-em. mainituista muutoksista neuvoteltu TEM:n ja MMM:n kanssa: yhteisymmärrys löydetty.

Esitykseen on lisätty SaKä:n ehdottama muutos 10 §:ään koskien saamelaiskäräjien kokoonpanoa:

”Saamelaiskäräjissä tulee olla vähintään kaksi jäsentä ja yksi varajäsen Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnasta sekä Sodankylän kunnan Lapin paliskunnan alueelta. Loput 13 jäsentä valitaan äänimäärän perusteella, kuitenkin siten, että vähintään viiden jäsenen on oltava saamelaisten kotiseutualueelta.”

- Esityksen perusteluja täydennetty, erityisesti vaikutustenarviointi TEM:n ja MMM:n hallinnonalojen osalta.
- Joitakin korjauksia ja tarkennuksia on tehty.

KIITOS!

LsN Yrsa Nyman

Yrsa.Nyman@gov.fi

OIKEUSMINISTERIÖ

www.oikeusministerio.fi
Twitter: twitter.com/oikeusmin @oikeusmin

Käyntiosoite: Eteläesplanadi 10, Helsinki
Postiosoite: PL 25, 00023 Valtioneuvosto

Vaihde: 029 516 001

VUOIGATVUOĐAMINISTERIIJA
RIEHTIMINISTERIÖ
VUÕIGGÂDVUÕTTMINISTERIA

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET